

telensége által előállott visszás helyzet patácsolására. Ez történt a jelen esetben is. Legfelsőbb bíróságunk ítéleteit — nézetem szerint — ilyen módon bírálni talán még sem lehet. Én legalább csak komoly fejesóválással és indignálva olvastam azokat a befejező sorokat, amelyek — habár nagy megértésem van a szigorú bírálat iránt — a helyes bírálat határát túllépve szélsőségbe csaptak át.

Dr. Schuster Rudolf.

Ügyleti nyilatkozatok kézbesítésének meghiusítása.

A vitát, amely arról folyt, hogy a jogügylet mikor tekinthető létrejöttnek, az elfogadási nyilatkozat megtételével, elküldésével, megérkezésével, avagy tudomásra jutásával, még történeti távlatból sem akarom feljuttatni. Ez a vita elintézettnek tekinthető oly módon, hogy a jogügylet létrejön az elfogadásnak az ajánlattévőhöz érkezésével. Ez az u. n. átvételi elmélet uralkodó a doktrinában, ez az, amelynek alapján 316. §-ában a magyar kereskedelmi törvény áll és nyomán az általános magánjogi gyakorlat követ. Az ügyletkötés időpontjának a K. T. 318. §-ában foglalt meghatározása, az ügyletkötés befejezésének visszavonatkoztatása az elfogadási nyilatkozat elküldésének idejére sem változtat azon, hogy az ügyletnek létrejöttéhez az ügyleti nyilatkozatnak átvétele szükséges.

Az átvételi elmélet és gyakorlati alkalmazása szemben a tudomásulvétel elméletével azt jelenti, hogy az ajánlattévő az elfogadási nyilatkozatának el nem olvasásával, vagy késedelmes elolvasásával nem akadályozhatja meg, vagy késleltetheti az ügyletnek létrejöttét. Az ügylet a kézbesítéssel létrejött.

Megtörténhetik azonban, hogy az ajánlattévő már a kézbesítést megakadályozza azzal, hogy lehetetlenné teszi, megkülönböztetve, hogy megtagadja a nyilatkozat átvételét.

Kézbesítés híján a kézbesítés következményei sem állhatnának be. Megeshetnék így, hogy az ügylet azért nem jönne létre, mert az ajánlattévő, akit kötelez ajánlata (v. ö. K. T. 314. §.), meghiusítja az elfogadást. Az elfogadási nyilatkozatot tévő megismételhetné ugyan közjegyző útján az elfogadásnak kijelentését (v. ö. 1874: XXXV. t. c. 99. és 101. §§.), de ez esetben is késedelmesen jönne létre az ügylet.

Az ajánlattévőnek az ajánlat céljával ellenkező ilyen eljárásának ezen következményei csak úgy hárríthatók el, ha a meghiusított kézbesítés befejezettnek tekintetik.

Az ajánlattétellel jár az ajánlattévőnek az a kötelezettsége, hogy gondoskodjék az elfogadói nyilatkozat kellő kéz-

besítésének lehetőségéről. Az ajánlatnak ügyletkötés a célja ugyanis, az ajánlattétőt éppen ezért az ajánlat, ellenkező kikötés híján, bizonyos ideig kötelezi (v. ö. K. T. 314. és 315. §§.) és az ügylet csak a kellő időben, az ajánlattétő említett kötöttségének fennállásáig kézbesített elfogadással jön létre. Saját szerződési nyilatkozatának célját pedig mindenki előmozdítani köteles, az ellenkező magatartás a szerződési nyilatkozatok megkívánt jóhiszeműségével ellenkeznék.

A bona fides az ajánlattétő gondolkodási kötelezettsége nélkül is kizárná különben azt, hogy az ajánlattétő olyan tényekre hivatkozassék, amelyekkel a maga ajánlatának kellő elfogadását megakadályozta.

Az ügyleti ajánlatra tett elfogadási nyilatkozatról előadottak megfelelően alkalmazandók némely más olyan ügyleti nyilatkozatra is, amelynek jogi hatásai csak a címzethez érkezéssel állanak be. Sőt azokban az esetekben, amelyekben a felek közt már fennálló szerződésből folynak a nyilatkozatok, még kétségtelenebb a nyilatkozó ellenfelének a kötelezettsége, hogy nyilatkozatokat elfogadjon, ilyen nyilatkozatokat lehetővé tegyen. Az egymással szerződéses viszonyban állók semmi esetre sem zárkozhatnak el attól, hogy egymástól az ezen szerződési viszonyra vonatkozó nyilatkozatokat átvegyenek s ezért az ügylet lebonyolításával járó nyilatkozatok kézbesítésének lehetőségéről szükségképegn gondoskodni tartoznak.

Áll ez az ügylet felmondásáról és a késedelmes ügyleti fél ellenfelének nyilatkozatáról, amelyben a késedelemből eredő jogának gyakorlásáról értesít.

A visszautasított ajánlati nyilatkozatra a kifejtett elv nem alkalmazható még a K. T. 320. §-ának esetében sem. Általában nincs ok arra, hogy a címzett az ajánlat elfogadására köteleztessék és a kézbesítés megakadályozásának amugy sincs más következménye, mint az ügyletkötés meghiusulása, ami akkor is bekövetkeznék, ha a kézbesített ajánlatra a címzett kellő időben nem felel. A K. T. 320. §-ának esetében pedig, amidőn az egymással üzleti összeköttetésben álló kereskedők egyike tett ajánlatot a másiknak, a felbontatlan ajánlat visszautasítása, vagy kézbesítésének meghiusítása az ajánlat hallgatólagos elfogadásának amugy sem minősíthető, hanem éppen visszautasítását jelenti.

Felmerülhet az a kérdés, hogy mi a jogi helyzet, amidőn a nem kézbesített nyilatkozat megtételére utóbb, amidőn megtörténte kedvezőbb volna, a címzett hivatkozik. Ha a meghiusult kézbesítés befejezettnek tekintetik, a nyilatkozat joghatásai beállottaknak tekintendők, az ilyen joghatásokra pedig rendszerint mindkét fél egyaránt hivatkozhatnak. Ezért a német bírodalmi törvényszék azon (a hivatalosnak nevezett gyűjte-

mény 110. kötetében 3. sorszám alatt közzétett) döntésében, amelynek glosszái tulajdonképpen e sorok, kimondja, hogy a joghatások különbözők nem lehetnek s a megtörténtnek tekintett kézbesítésre a címzett is hivatkozhatik.

Az eldöntött perben a vevő teljesítést követelt. Az eladó a vevőnek még a per előtt küldött levelét visszautasította volt, a per folyamán megtudta azonban, hogy a levél a vevőnek oly nyilatkozatát tartalmazta, amellyel utólagos teljesítési határidőt szabott, és a szállítás újabb elmulasztásának esetére nem teljesítés miatt kártérítést követelt. Amidőn a levélnek ezen tartalmáról tudomást szerzett, az eladó a vevő teljesítési követelésének elhárítására erre a nyilatkozatra hivatkozott.

A kölni főtörvényszék, mint felebbezési bíróság, amelynek ítéletét a birodalmi törvényszék felülvizsgálta, a visszautasított levelet kézbesítettnek tekintette ugyan, de nem engedte meg, hogy az eladó, aki a levelet visszautasította, a megtörténtnek tekintett kézbesítésre a maga javára hivatkozhasseék. Ezt a megkü önböztetést a birodalmi törvényszék nem tartotta elfogadhatónak (das kann unmöglich Rechtens sein), azt, hogy ugyanaz a tény az egyik féllel szemben megtörténtnek, a másik féllel szemben meg nem történtnek tekintessék és különösen utalt arra is, hogy a megkülönböztetés elfogadásának esetében a vevőnek tetszésétől függene, vajjon nyilatkozatát érvényesíteni akarja-e vagy sem.

A birodalmi törvényszék a következőképpen döntötte el a pert:

Az olyan felek, akiknek a viszonya szerződéses, kölcsönösen gondoskodni tartoznak arról, hogy a másik szerződő félnek nyilatkozatai kézbesíthetők legyenek és ha valamelyik fél a nyilatkozatnak átvételét éppen azért tagadja meg, hogy joghatásának bekövetkezését megakadályozza, a kézbesítés megtörténtnek tekintendő. Az átvételnek a megtagadása ilyen fondorlatosnak azonban csak akkor minősíthető, ha címzett ismeri a visszautasított nyilatkozat tartalmát, avagy a helyzettel jár, hogy bizonyos nyilatkozat érkezésére számítson s ezért tagadja meg az átvételt. Ez a peres esetben nincs így. Az átvétel megtagadása ezért ez esetben csak vétkes eljárásnak tekinthető, amiből a kézbesítés megtörténtének fictio-ja nem következik. A nyilatkozat ekkép nem kézbesítettven, arra a címzett sem hivatkozhatik.

Ez a döntés az esetet megoldja ugyan, de nem a problémát. A határozatból az következik ugyanis, hogy a fondorlatosan eljáró eladó, akivel szemben a kézbesítés megtörténtnek volna tekintendő, hivatkozhatnék arra, hogy a kézbesítés megtörtént és így a vevőnek teljesítési keresetét kizárhatná. Ugyanígy az ajánlattévő, aki az elfogadási nyilatko-

zatot visszautasította, utóbb a létrejött ügyletre támaszkodhatnék. A kevésbbé hibás, csak vétkesnek minősülő félnek pedig nem volna meg ez a lehetősége. Ezek nem kielégítő eredmények és éppen ezért a felelkezési bíróság megoldása helyesebbnek látszik.

Bizonyos, hogy logikailag kifogásolható, hogy valamely tény az egyik féllel szemben bekövetkezettnek, a másik féllel szemben be nem következettnek tekintessék. De első sorban a kézbesítésnek megtörténte a címzettel szemben fictio, amennyiben a megkísérlett kézbesítés olybá veendő, mintha befejezett volna. Annak pedig nincs logikai akadály, hogy ez az olybá vétel csak bizonyos vonatkozásban történjék, vagyis a képzelt és nem valóságos tény hatásai csak egy irányban álljanak be.

A kérdés különben nem tisztán logikai, hanem jogi, amelyet logikával ugyan, de a jogban érvényesülő ethikai követelményeknek figyelembevételével kell megoldani. Ilyen ethikai követelmény pedig, hogy az, aki a nyilatkozat hatásának meghiusítására törekedett, utóbb a nyilatkozat megtörténtére ne hivatkozassék azzal a féllel szemben, aki a nyilatkozat hatásait nem érvényesíti. A fél, akinek a nyilatkozata visszaérkezik, a felbontatlanul visszautasított levéllel kezében a dolog természete szerint újból megfontolhatja a dolgát és talán éppen a visszautasítás miatt más elhatározásra juthat. Vajjon nem természetes-e, hogy az elfogadási nyilatkozat tévője nem kíván szerződni az olyan ajánlattévővel, aki már az ajánlatból folyó kötelezettségének sem tesz eleget. A nyilatkozó felet visszautasított nyilatkozata nem kötelezheti.

Való, hogy ezen megoldás esetén a nem kézbesített nyilatkozat tevőjétől függ, vajjon a hatásokat a megkísérlett kézbesítéssel bekövetkezettnek, az elfogadói nyilatkozattal az ügyletet létrejöttnek, avagy meghiusultnak tekinti-e. Ez a helyzet azonban a másik fél jogellenes, vagy legalább is rosszhiszemű magatartásának a következménye, amely következményt ezért viselni tartozik. A nyilatkozatot tett fél különben a másik felet sokáig kétségben amugy sem hagyhatja, az őt is kötelező bona fides-ből következik, hogy az első adott alkalommal a másik felet értesíteni tartozik ragaszkodásáról a nyilatkozati következményekhez, különben a nyilatkozat visszavontnak tekintendő.

De lege ferenda szó lehetne arról, hogy a nyilatkozó arra szoríttassék, hogy a kézbesítést közjegyző útján haladéktalanul megismételje és csupán a kézbesítés ideje tekintetében élne azzal a fictio-val, hogy a most sikerült kézbesítés már az első alkalommal eszközöltetett. Ez esetben a nyilatkozat

nem kötné a visszautasított nyilatkozat megtevőjét, nem maradna viszont függőben az a kérdés, hogy lesz-e hatása a nyilatkozatnak.

De lege lata az elmondottak szerint a kölni főtörvényszékekkel tartok.

Dr. Löw Tibor.

Néhány teoretikus megjegyzés a valorizációs javaslat jogi alapproblémáihoz.

A gyakorlat képtelen a valorizáció problémáját megoldani, ez volt évek óta a harci kiáltás; a bíróságot nem szabad a hatáskörébe nem tartozó feladat elé állítani hangzott, és ime megindul a törvényalkotás gépezete, de vele egyidejűleg felzug a tömeg, vissza a „helyes utra“ a bírói cognitívó útjára.

Furcsa és groteszk játék ez, mélyen jellemző a korra, de egyenesen megszégyenítő a jogászság egyetemére; hogy hovatovább 11 évi vajudás után odáig sem tudott eljutni, hogy legalább a probléma lényegét meglássa. Ugy vagyunk vele, mint az orvosok, akik a rákot akarják gyógyítani, noha még a bacillusra nem jöttek rá.

A valorizációs probléma egy furcsán kettős éltű probléma, amelyet ezért nehéz akár a jog, akár a gazdasági élet eszközeivel gyógyítani.

Érzi ezt a mi javaslatunk is, amely nemcsak az azt szignáló miniszterek elgondolása szerint, de ténylegesen is két teljesen külön részre esik szét, amely csak össze van gabajítva, nem is annyira a javaslat, mint az élet által, egy jogi részre és egy gazdasági részre. Természetes az, hogy a gazdasági része a javaslatnak már a plakátharc útját is megjárta, annyit beszéltek és írtak róla, mint a rossz hírű farsangi királynőről, míg a jogi rész úgy jár, mint e királyné sarokban kuksoló keszeg lovagja, aki után ma már varju sem károg.

Egyes javaslatok elkészítésére a látszat szerint nem áll elég idő rendelkezésre, az azt készítők számára; aminek oka aztán az, hogy a javaslatok egészen, eltekintve tartalmuktól, külső megjelenési formájukban sem válnak diszére az azt kibocsátó miniszteriumoknak, jelen javaslatnál pláne az augarok még azt is konstálhatják, hogy a pénzügymiziszter készítette javaslatához az igazságügyminiszte-